

นโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย Policy on Elderly Welfare in Thailand

ธัญวรัตน์ แจ่มใส

Thanwarut jamsai

วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

College of Law and Government Sisaket Rajaphat University

Email: thawarut2010@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทยมุ่งศึกษาถึงความหมายและความสำคัญของนโยบายสาธารณะ สถานการณ์ของผู้สูงอายุของประเทศไทย การพัฒนาระบบสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทยและประเด็นท้าทายในการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ นโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุเป็นนโยบายสาธารณะทางด้านประชากรที่มีความสำคัญต่อประชาชนและความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล เนื่องจากปัจจุบันประชากรไทยประเทศไทยเป็นประเทศลำดับที่สามในทวีปเอเชียที่โครงสร้างประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การกำหนดนโยบายทางด้านประชากรจึงมีความสำคัญที่รัฐบาลให้ความสำคัญตลอดมา จากการศึกษาพบว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ จึงได้ตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดให้บุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไปและมีสัญชาติไทยเป็นผู้สูงอายุและมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ พระราชบัญญัตินี้จึงนับได้ว่าเป็นนโยบายสาธารณะในรูปแบบของกฎหมายที่เป็นรูปธรรมมีแนวทางทางปฏิบัติที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีนโยบายด้านประชากรของรัฐบาลทางด้านผู้สูงอายุซึ่งได้มีการซึ่งได้กำหนดออกมาเป็นแผนผู้สูงอายุระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับภูมิภาค กระทั่งถึงแผนผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นซึ่งมีเนื้อหาสาระในการจัดสวัสดิการสังคมในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ ความมั่นคงทางสังคม บริการสังคม และนันทนาการ ซึ่งระบบสวัสดิการดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนในสังคมสามารถเข้าถึงการสงเคราะห์ในยามที่เดือดร้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ; สวัสดิการสังคม; การพัฒนาระบบสวัสดิการ

Abstract

The article on policy on elderly welfare in Thailand aims to study the meaning and significance of the public policy, the situation of the elderly in Thailand, the elderly welfare system development, and challenging points in elderly welfare development issues. The elderly welfare policy is an important demographic public policy for the people and the government stability. Currently, the number of Thailand's population is the third-largest in Asia with the rapidly increasing elderly population structure. Therefore, the government always focuses on the determination of the demographic policy. The study revealed that the constitutional law provides the elderly rights to receive state assistance under the Act on Elderly B.E. 2546 defining for persons over 60 years of age who possess Thai nationality to have the rights to receive state assistance. The aforementioned act is regarded as a public policy in the form of a concrete law with distinct guidelines. Furthermore, there is the government's demographic policy on the elderly which has been set out as a plan at the national, ministry, and regional level for the elderly, including the local level. The content of social welfare in Thailand is divided into 7 areas: Education, Health, Housing, Employment and Income Maintenance, Social Security, Social Services, and Recreation. Hence, this welfare system is an important mechanism that helps people in society to be able to access the state assistance when being in trouble. Especially, Thailand has fully entered the elderly society in the present.

Keywords: Public Policy; Social Welfare; Welfare System Development

บทนำ

ประชากรถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรัฐบาลคือ รัฐบาลเป็นสถาบันการเมืองของมนุษย์ ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นต้องมีมนุษย์หรือประชากรจำนวนหนึ่ง หากไม่มีประชากรแล้วรัฐจะเกิดขึ้นไม่ได้ (โกคิน พลกุล และชาญชัย แสวงศักดิ์, 2541) ปัจจุบันองค์การสหประชาชาติ (UN) ประเมินการว่าประชากรโลกมีจำนวนราว ๆ 7,300 ล้านคน ณ เดือนมกราคม ค.ศ. 2020 (United Nations, 2015) โดยประชากรไทยในปี พ.ศ. 2563 มี 66,186,727 คน (ราชกิจจานุเบกษา, 2563)

ซึ่งจากข้อมูลโดยสหประชาชาติ ประเทศไทยเป็นประเทศลำดับที่สามในทวีปเอเชียที่โครงสร้างประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยคาดว่าจะสัดส่วนประชากรวัยทำงาน (อายุ 15 - 64 ปี) ของประเทศไทยจะถึงจุดสูงสุดในปี ค.ศ. 2017 คืออยู่ที่ร้อยละ 72 ของประชากรทั้งหมด และจะลดต่ำลงต่ำกว่าร้อยละ 60 ของประชากรก่อนปี ค.ศ. 2050 ในขณะที่จำนวนประชากรผู้สูงอายุ (มากกว่า 65 ปีขึ้นไป) จากอยู่ที่อัตราร้อยละ 8.9 ของประชากรทั้งหมดในปี ค.ศ. 2010 จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.5 ของประชากรทั้งหมดในปี ค.ศ. 2030 ซึ่งจะส่งผลต่อจำนวนประชากรไทยในอนาคตที่คาดว่าจะลดลงและส่งผลกระทบต่อความต้องการแรงงานในที่สุด (Dhara Ranasinghe, 2013)

โครงสร้างของจำนวนประชากรที่กำลังเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งรัฐบาลทุกรัฐบาลให้ความสำคัญกับประชากรตลอดมาจากการศึกษาพบว่า รัฐบาลมีการปรับเปลี่ยนนโยบายทางด้านประชากร เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและมีความเหมาะสม เพื่อที่รัฐบาลจะได้ดำเนินการที่จำเป็นให้แก่ประชากรได้โดยทั่วถึง ทั้งนี้บางประเทศมีประชากรมากจนเกินไปส่งผลให้รัฐบาลไม่สามารถจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความเลื่อมล้ำความยากจนตามมา และบางครั้งบางประเทศมีประชากรน้อยเกินไปอาจจะกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เพราะอัตราการเกิดต่ำกว่าอัตราการตาย ถ้าไม่วางนโยบายที่เหมาะสมในอนาคตประเทศนั้นจะสูญพันธุ์ ดังนั้นนโยบายประชากรจึงเป็นนโยบายที่สำคัญของประเทศไม่ว่าจะมีอัตราการเพิ่มหรือลดของจำนวนประชากร เพื่อที่จะได้มีจำนวนประชากรที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมและเพื่อความมั่นคงของประเทศ

ความหมายและความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

“ นโยบายสาธารณะ ” มีนักวิชาการทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้ความหมายไว้ 2 ประเด็นหลักๆ ดังนี้ 1) นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมที่รัฐกระทำเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเจตนาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยต้องคำนึงถึงคุณค่าของสังคมเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้สำหรับส่วนที่รัฐเลือก ที่จะกระทำนั้นจะครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดของรัฐบาลทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตร และที่เกิดขึ้นในบางโอกาส ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำบรรลุเป้าหมายด้วยดี ในการให้บริการแก่สมาชิกในสังคมในส่วนที่รัฐบาลเลือกที่จะไม่กระทำก็ถือว่าเป็นสาระสำคัญของนโยบายโดยนักวิชาการ ที่ให้ความหมายในลักษณะนี้ประกอบไป Thomas R. Dye (1978) James E. Anderson (1970) และ Ira Sharkansky (1970) 2) นโยบายสาธารณะ หมายถึงเป็นแนวทางกว้างๆ ที่รัฐบาลของประเทศหนึ่งๆ ได้กำหนดขึ้นเป็น

โครงการ แผนการหรือกำหนดการเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางชี้แนะให้มีการปฏิบัติต่างๆ ตามมาทั้งเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังพบว่า นโยบายสาธารณะหมายถึง การจัดสรรผลประโยชน์หรือคุณค่าแก่สังคม ซึ่งกิจกรรมของระบบการเมืองนี้จะกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจสั่งการ รัฐบาลจะต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาและหลังจากแถลงนโยบายหน่วยงานต่างๆ ภายใต้กระทรวง ทบวงกรม ก็จะรับเป็นแนวทางไปปฏิบัติโดยมีการรับทราบ ผ่านกระทรวงทบวงกรมต่างๆ โดยการกำหนดแผนการดำเนินโครงการที่ชัดเจนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ งบประมาณ กลุ่มเป้าหมายเวลา สถานที่ชัดเจน อาทิเช่น โครงการรถไฟฟรีเพื่อประชาชน โครงการสามสิบบาทรักษาทุกโรค โครงการรับจำนำข้าวเปลือก โครงการประชารัฐสวัสดิการ โดยนักวิชาการที่ให้ความหมายในลักษณะนี้คือ กุลธณ ธนาพงศธร (2539) และสร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2533)

จะเห็นได้ว่า นโยบายสาธารณะ เป็นแนวทางกว้างๆ ที่รัฐบาลของประเทศหนึ่งๆ ได้กำหนดขึ้นเป็นโครงการ แผนการหรือกำหนดการเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางชี้แนะให้มีการปฏิบัติต่างๆ ตามมาทั้งเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้และนอกจากนี้ยังพบว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง การจัดสรรผลประโยชน์หรือคุณค่าแก่สังคม ซึ่งกิจกรรมของระบบการเมืองนี้จะกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจสั่งการ ล่วงโดยนโยบายสาธารณะนั้นมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้นในสังคม ในรูปแบบแผนงาน โครงการและกิจกรรมโดยมีการระดมทรัพยากรการบริหารเพื่อให้นโยบายประสบความสำเร็จ ซึ่งนโยบายสาธารณะมีความสำคัญอย่างมากทั้งต่อผู้กำหนดนโยบายและประชาชน กล่าวคือ ประการแรกความสำคัญต่อผู้กำหนดนโยบายรัฐบาลที่สามารถกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะได้รับความเชื่อถือและความนิยมจากประชาชน ส่งผลให้รัฐบาลดังกล่าวมีโอกาสในการดำรงอำนาจในการบริหารประเทศยาวนานขึ้น ประการที่สองความสำคัญต่อประชาชน นโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตทางการเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนเมื่อมีการนำนโยบายไปปฏิบัติและได้ผลตามเป้าหมายก็จะทำให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้นโยบายสาธารณะยังมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศด้วย อาทิ เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ เป็นเครื่องมือของรัฐในตอบสนองความต้องการของประชาชนและแก้ไขปัญหาที่สำคัญของประชาชน ตลอดจนเป็นการใช้อำนาจเพื่อจัดสรรค่านิยมทางสังคมและสร้างความเป็นธรรมในสังคมโดยสร้างความเสมอภาคให้แก่ประชาชน (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2552)

ทั้งนี้การกำหนดนโยบายสาธารณะของประเทศไทยมักมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของรัฐบาลในแต่ละช่วงภายใต้บริบททางสังคม การเมือง เศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องโดยเป้าหมายการพัฒนาประเทศให้เป็น Thailand 4.0 เป็นสังคมที่มีความก้าวหน้า ซึ่งนโยบายสาธารณะได้ถูกบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ 20 ปี และมีการแถลงนโยบายของรัฐบาลแต่ละชุดก่อนดำเนินการบริหารประเทศจากการศึกษาพบว่า รัฐมีการกำหนดนโยบายในแต่ละด้านตามภารกิจที่สำคัญของรัฐเช่น นโยบายป้องกันประเทศ นโยบายต่างประเทศ นโยบายการศึกษา นโยบายสวัสดิการ นโยบายรักษาความสงบภายใน นโยบายทางหลวง นโยบายภาษีอากร นโยบายที่อยู่อาศัย นโยบายประกันสังคม นโยบายสาธารณสุข นโยบายทางเศรษฐกิจ

นโยบายพัฒนาชุมชนเมือง นโยบายด้านการพัฒนาภาคมหานครเป็นต้น จากนั้นนโยบายทางด้านประชากรเป็นหนึ่งในนโยบายที่รัฐบาลให้ความสนใจ เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ในแต่ละปีส่งกระทบต่อสังคมเศรษฐกิจและการเมือง โดยมีการปรับเปลี่ยนนโยบายทางด้านประชากรเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและมีความเหมาะสม เพื่อที่ว่ารัฐจะได้ดำเนินการที่จำเป็นให้แก่ประชากรได้โดยทั่วถึง ทั้งนี้บางประเทศมีประชากรมากจนเกินไปส่งผลให้รัฐบาลไม่สามารถจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความเลื่อมล้ำความยากจนตามมา ดังนั้นนโยบายประชากรจึงเป็นนโยบายที่สำคัญของประเทศไม่ว่าจะมีอัตราการเพิ่มหรือลดของจำนวนประชากร เพื่อที่จะได้มีจำนวนประชากรที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมและเพื่อความมั่นคงของประเทศ

สถานการณ์ของผู้สูงอายุของประเทศไทย

ปัจจุบันสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยปี พ.ศ.2563 จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป รวม 11,136,059 คน คิดเป็นร้อยละ 16.73 % (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2563: ออนไลน์) ทั้งนี้สังคมผู้สูงอายุมี 3 ระดับคือ 1) ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 2) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และ 3) ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

สำหรับประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุมาตั้งแต่ พ.ศ. 2548 โดยในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์ ซึ่งจะมีผู้สูงอายุในประเทศมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) ยังเป็นที่น่ากังวลว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมสูงวัยจะมีความเหมาะสมและมีคุณภาพที่ดีขึ้นได้จริงหรือ เนื่องจากหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยทราบถึงสถานการณ์ของสังคมสูงวัยและเตรียมการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวมาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2545 โดยมีการผลักดันให้เกิดแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 และได้มีการประกาศพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อให้การคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุน ผู้สูงอายุตามสิทธิที่พึงได้รับ แต่การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมายังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง หากประเทศไทยยังไม่บูรณาการงานด้านผู้สูงอายุอย่างแท้จริง อาจไม่สามารถจัดการกับความท้าทายที่จะเกิดขึ้นจากการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยได้

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบภารกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยตรง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมศักยภาพ คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีจึงได้จัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระ

แห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ มีแนวทางการขับเคลื่อนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุพ.ศ. 2546 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และเพื่อให้คนทุกวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมสูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

โดยบรรลุ ศิริพานิช (2563) กล่าวว่า การรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยในทุกๆ ปี โดยเป็นรายงานที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) มีหน้าที่จัดทำขึ้นตามที่พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 9 (10) เพื่อเสนอรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศต่อคณะรัฐมนตรีเป็นประจำทุกปี ซึ่งในรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุที่ผ่านมา เช่น ฉบับประจำปี 2556 กล่าวถึงเรื่องหลักประกันรายได้ของผู้สูงอายุ ฉบับประจำปี 2557 เน้นเรื่องผู้สูงอายุกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ฉบับประจำปี 2558 เน้นเรื่องการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย ฉบับประจำปี 2559 เน้นเรื่องสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุไทย ฉบับประจำปี 2560 เน้นเรื่องการสูงวัยอย่างมีพลัง (Active ageing) ฉบับประจำปี 2561 เน้นเรื่องการทำงานของผู้สูงอายุไทย สำหรับรายงานประจำปี 2562 มีอรรถบทที่เน้นเรื่องสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเรื่องสวัสดิการสังคมฟังดูเป็นเรื่องใหญ่ที่อาจเหมือนอุดมคติสำหรับสังคมไทย ที่มีชื่อว่าย่างติดกับดักรายได้ปานกลาง (Middle income trap) แต่หากดูจากตัวอย่างของนโยบายที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา หรือสาธารณสุข ประเทศไทยสามารถสร้างระบบที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ลดภาระ และสร้างโอกาสให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมโดยรวมก็ได้ประโยชน์จากการลงทุนและการสร้างระบบเหล่านั้นได้พร้อมกัน หากสามารถสร้างระบบบนฐานความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ใช่มองเป็นเพียงการสงเคราะห์จากรัฐเท่าที่รัฐพร้อมจะให้ หรือมองเป็นสิทธิที่จะเรียกร้องตามที่อยากได้ แต่หากต้องเป็นการออกแบบร่วมกันภายใต้ความเชื่อว่า ระบบสวัสดิการที่ดีมีผลต่อการเพิ่มศักยภาพของประชาชนในภาพรวมไม่ใช่เพียงผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ยังช่วยให้สังคมโดยรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

อย่างไรก็ตามจากข้อมูลของสหประชาชาติ (United Nations) พบว่าประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ซึ่งสหประชาชาติระบุว่าประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในสัดส่วนเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศถือว่าประเทศนั้นก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หรือ Aging Society และจะเป็น "สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ" (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 โดยตัวเลขของประเทศไทยคาดการณ์ว่าในปี 2564 ไทยจะเข้าสู่สังคมประชากรสูงวัยแบบสมบูรณ์โดยมีผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี เกิน 20% ของจำนวนประชากรทั้งหมด (United Nations, 2015)

นโยบายด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุไทย

การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทย เริ่มในปี พ.ศ. 2496 เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้มีแนวคิดในการจัดสวัสดิการสังคมและประชาสงเคราะห์ โดยสุตารัตน์ สุดสมบูรณ์ (2557) กล่าวว่ารัฐบาลในช่วงนั้นได้กำหนดนโยบายที่สำคัญหลายประการในการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีมีคุณภาพ และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุข โดยได้มอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์ในขณะนั้นจัดตั้ง

สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแคขึ้นเป็นครั้งแรก วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง คือ เพื่อให้การสงเคราะห์คนชราที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือประสบปัญหาความทุกข์ยาก เดือดร้อนยากจนไม่มีที่อยู่อาศัย หรือไม่สามารถอาศัยอยู่กับครอบครัวได้ ต้องการบริการสงเคราะห์บางอย่าง เช่น การรักษาพยาบาล นันทนาการ เพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัวที่มีรายได้น้อยหรือยากจนอย่างไรก็ตาม จากการศึกษาจะพบว่า ประเทศมีนโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุทั้งรูปแบบของกฎหมายโดยเฉพาะซึ่งนับได้เป็นนโยบายสาธารณะในรูปแบบพระราชบัญญัติและนโยบายของรัฐบาลแต่ละสมัยซึ่งมีการกำหนดออกมาเป็นแผนผู้สูงอายุระดับชาติ ระดับกระทรวงทบวงกรมกระทั่งถึงแผนผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 วรรคสาม การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ มาตรา 48 วรรคสอง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิ ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติและ มาตรา 71 วรรค 3 รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็กเยาวชน สตรีผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความ รุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว จากรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดได้กำหนดถึงแนวทางการปฏิบัติ ต่อบุคคลต่างๆตลอดจนสิทธิของอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิ ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

2) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ 2556 จากมาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุให้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และเพื่อให้ได้กฎหมายที่ครอบคลุมทุกด้านสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ โดยบุคคลผู้มีสิทธิ ในพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทยถือเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งสิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับ ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ (มาตรา 11) อาทิเช่น การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุ เป็นกรณีพิเศษ การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้งการให้คำแนะนำปรึกษาดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไข ปัญหาครอบครัวการจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงนอกจากนี้ พระราชบัญญัตียังกำหนดองค์กรที่รับผิดชอบคือ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติที่หน้าที่ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุและหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและรับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของ กผส.และให้มีอำนาจหน้าที่อื่น เช่น จัดทำแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาทและกิจกรรมของผู้สูงอายุเสนอต่อ กผส. เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์งานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ร่วมมือและประสานงานกับราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่นในการจัดให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นแผนการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า ” ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า ” มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ” เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง
2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
3. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์
4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
5. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
6. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ทั้งนี้งานด้านผู้สูงอายุมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

4) นโยบายของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ คณะรัฐมนตรีโดยนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน 11 ด้าน โดยนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ นโยบายด้านที่ 3 การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ ดังนี้ ข้อที่ 3 ในระยะต่อไป จะพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม ระบบการออมและระบบสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการดูแลให้มีระบบการกักขังที่เป็นธรรมและการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ตามอัตภาพ พัฒนาศักยภาพ คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ จัดสวัสดิการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรี และเด็ก ข้อที่ 4 เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีงานหรือกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้น สถานพักฟื้น และโรงพยาบาล ที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้งพัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ นโยบายในการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต มอบให้ 4 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวง

สาธารณสุข บูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยผู้บริหารระดับสูงของทั้ง 4 กระทรวงได้มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการทำงานให้ครอบคลุมทุกมิติอย่างใกล้ชิด ขณะนี้มีความคืบหน้า ได้มีคำสั่งคณะกรรมการอำนวยการพัฒนาสุขภาพคนตลอดช่วงชีวิต แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการบูรณาการความร่วมมือ 4 กระทรวง การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ในช่วงวัยสูงอายุ กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ 3S ประกอบด้วย

5) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติถือเป็นแผนยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ในช่วง พ.ศ. 2545 - 2564 ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2553 โดยแผนดังกล่าวได้ให้ความสำคัญต่อ “วงจรชีวิต” โดยมีวิสัยทัศน์ “ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม” ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2552) **ยุทธศาสตร์ที่ 1** ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 มาตรการ คือ (1) หลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ (2) การให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ **ยุทธศาสตร์ที่ 2** ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 มาตรการ คือ (1) ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น (2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ (3) ส่งเสริมด้านการงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ (4) สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (5) ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ (6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม **ยุทธศาสตร์ที่ 3** ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 มาตรการ คือ (1) คุ้มครองด้านรายได้ (2) หลักประกันด้านสุขภาพ (3) ด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง (4) ระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน **ยุทธศาสตร์ที่ 4** ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 มาตรการ คือ (1) การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ **ยุทธศาสตร์ที่ 5** ยุทธศาสตร์ด้านการประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย 3 มาตรการ คือ (1) สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุสำหรับการกำหนดนโยบายและการพัฒนาการบริการ หรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ (2) ดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง (3) พัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย โดยมีระบบฐานข้อมูลที่สำคัญด้านผู้สูงอายุที่ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น

ความสำคัญของระบบสวัสดิการสังคม

มนุษย์ในสังคมทุกคนย่อมมีความต้องการขั้นพื้นฐานที่เรียกว่าปัจจัย 4 คือ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อาหาร โดยปัจจุบันนอกจากปัจจัยขั้นพื้นฐานแล้วทุกคนมีความต้องการความเป็นอยู่ที่ดีมีสุขภาพและสุขภาพจิตที่ดีมากขึ้น และต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของตนใน

สถานะที่เรียกว่า การกินดีอยู่ดี (well-being) การปฏิบัติทั้งหลายเหล่านั้นที่นำมาซึ่งความอยู่ดีกินดีโดยไม่ว่าจะเป็นการจัดหามาโดยใคร หากเป็นการจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้วเรียกการกระทำเหล่านั้น “สวัสดิการสังคม” โดยนโยบายสวัสดิการสังคมเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรมได้เปลี่ยนแปลงแผนการใช้ชีวิตของประชาชน จากครอบครัวเครือญาติมาเป็นสังคมการทำงาน (Work Society) โรงงานกลายเป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิต ไม่ใช่วิถีชุมชนเหมือนสมัยก่อน ก่อให้เกิดปัญหาการขยายตัวของเมือง รัฐจึงจำเป็นต้องจัดระบบการให้บริการและการดูแลปัญหาของแรงงาน จึงเกิดนโยบายสวัสดิการสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดของรัฐสวัสดิการ ซึ่งรัฐสวัสดิการเกิดขึ้นครั้งแรกในเมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยรัฐเข้ามาดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนทุกด้านตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต และผลประโยชน์อื่นๆ ทางสังคมอย่างยุติธรรมและเสมอภาค ได้แก่ การมีระบบการประกันสังคม ระบบการสงเคราะห์ประชาชน เป็นต้น

สำหรับแนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมในประเทศไทยเป็นรูปแบบของงานสวัสดิการสังคมของภาครัฐที่มีแนวคิดด้านป้องกัน ปันฟู แก้ไข และพัฒนาในรูปของกิจกรรม โครงการ นโยบาย และกฎหมาย ซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ปี พ.ศ. 2546 หมายถึง การจัดบริการสวัสดิการตามมาตรฐานที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 กำหนด โดยต้องครอบคลุมถึงผู้รับบริการสวัสดิการสังคม ซึ่งก็คือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากหรือที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ เช่น เด็ก เยาวชน คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือ ทูพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ถูกละเมิดทางเพศ หรือกลุ่มบุคคลอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด โดยรูปแบบของการจัดสวัสดิการของภาครัฐจำเป็นต้องอาศัยผู้มีความรู้แบบสหวิชาชีพจากหลากหลายสาขาเพื่อความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งประชาชนในฐานะที่เป็นผู้รับผลประโยชน์เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2, 2554)

1) สวัสดิการด้านการศึกษา (Education) หมายความว่า สิ่งที่ประชาชนพึงได้รับในการส่งเสริมพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล หรือด้อยโอกาส ก็พึงจะต้องได้รับการบริการการศึกษาพิเศษ และจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้นทั้งนี้ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน

2) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย (Health) หมายความว่า สิ่งที่ประชาชนพึงได้รับ การป้องกันโรคการรักษาพยาบาล การส่งเสริมพัฒนา สุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึง ถึงแม้ว่าประชาชน จะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล หรือด้อยโอกาส ก็พึงจะต้องได้รับการบริการสวัสดิการ สังคม ด้านสุขภาพอนามัย ที่ได้มาตรฐานอย่าง

ทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรมสอดคล้องกับ ความต้องการ และสถานการณ์ปัญหาของ บุคคลกลุ่มบุคคล และ ประชาชน

3) สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย (Housing) หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรตามอัตภาพ เพื่อช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ในทำนองเดียวกัน ประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัยตามแต่กำลัง ความสามารถของบุคคลที่จะได้มา ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล หรือด้อยโอกาส อย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัด มีมลพิษ เสี่ยงต่อภัยพิบัติ เสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

4) สวัสดิการด้านมีรายได้และการมีงานทำ (Employment and Income Maintenance) หมายความว่า การที่ประชาชนมีงานที่ก่อให้เกิดรายได้อย่างน้อยต้องเพียงพอแก่การดำรงชีพ โดยงานที่ทำงานต้องมีสวัสดิการอย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และงานที่ต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ อุบัติภัยต่าง ๆ อีกทั้ง ต้องไม่ใช่งานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย ประชาชนมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำและมีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานนั้น ๆ ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนาต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล หรือด้อยโอกาส ก็พึงจะต้องได้รับรายได้และสวัสดิการจากการทำงานอย่างเสมอภาคเท่าเทียมและยุติธรรม ทั้งนี้ประชาชนสามารถรวมกลุ่มรวมตัวกันปกป้องผลประโยชน์ของตนในรูปของสหภาพแรงงาน เมื่อมีการเลือกปฏิบัติหรือไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องรายได้

5) สวัสดิการด้านความมั่นคงทางสังคม (Social Security) หมายความว่า เป็นความมั่นคงทางสังคมที่เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชน โดยออกมาเป็นกฎหมายเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ อาทิ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน เป็นต้น โดยปกติความมั่นคงทางสังคมจะประกอบด้วยโครงการการบริการเพื่อสุขภาพอนามัยและสวัสดิการ เช่น โครงการด้านสาธารณสุข 30 บาท รักษาทุกโรค ที่ให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยได้เข้าถึงสวัสดิการการรักษาพยาบาลได้อย่างครอบคลุม การให้บริการด้านวัคซีนในกรณีเกิดพบโรคอุบัติใหม่ ดังเช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 หรือ การให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในภาวะวิกฤติของการเกิดผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 เช่น โครงการเราชนะเป็นรูปแบบการเยียวยาที่ทั้งช่วยลดภาระค่าครองชีพ ช่วยเพิ่มกำลังซื้อ กระจายรายได้ให้ผู้ค้ารายย่อย และกระตุ้นเศรษฐกิจให้เงินหมุนเวียนไปยังชุมชนทั่วประเทศ เป็นต้น

6) สวัสดิการด้านบริการสังคม (Social Services) หมายถึง เป็นการจัดให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตร่วมกันเป็นกลุ่ม สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนการทำหน้าที่ของแต่ละคนให้ดีขึ้น เป็นงานที่อาศัยหลักวิชาการสังคมสงเคราะห์ที่มุ่งช่วยเหลือบุคคล กลุ่ม และชุมชน เช่น งานจัดระเบียบชุมชน งานการ

บริการสำหรับคนชรา การมีพื้นที่สำหรับคนพิการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เอื้อสำหรับบุคคลที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เป็นต้น (ปิยภรณ์ ชันเพชร, 2551)

7) สวัสดิการด้านการนันทนาการ (Recreation) หมายถึง การที่ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อความบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้น ๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสีย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมายไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มอื่นๆ ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล หรือด้อยโอกาส

ระบบสวัสดิการจึงมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เนื่องจากมนุษย์มีขีดในการพัฒนาตนเองไม่เท่ากันเพราะมีโอกาสแตกต่างกัน มีข้อจำกัดที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างประชาชนด้วยกัน ระบบสวัสดิการจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนในสังคมสามารถเข้าถึงการสงเคราะห์ ในยามที่ได้รับความเดือดร้อนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีคุณภาพ นอกจากนี้ ระบบสวัสดิการยังสำคัญต่อการเมืองเนื่องจากระบบสวัสดิการเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการบริหารประเทศ ในรูปแบบนโยบายสาธารณะเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างเหมาะสมเป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐานตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับ นอกจากนี้ นโยบายสวัสดิการยังมีความสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอีกด้วย

ประเด็นท้าทายในการพัฒนาสวัสดิการในผู้สูงอายุ

ในส่วนประเด็นท้าทายในด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่กรมกิจการผู้สูงอายุได้กล่าวถึงมี 5 ประเด็นที่ได้นำเสนอ ได้แก่ 1) การสร้างหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในวัยสูงอายุ ด้วยการส่งเสริมระบบการออมแห่งชาติให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในวัยทำงานและยังไม่มีหลักประกันด้านรายได้ใด ๆ จากรัฐให้มีบำนาญเพื่อการใช้จ่ายในวัยสูงอายุ 2) การส่งเสริมและขยายโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมให้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้สูงอายุ มาเป็นส่วนหนึ่งของภาคการผลิต ภาคบริการ ภาควิชาการ การให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนงานอาสาสมัครและการถ่ายทอดภูมิปัญญา อีกทั้งยังเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคตของประเทศไทยได้ 3) การสร้างและพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว การสร้างและพัฒนาระบบเพื่อจัดบริการรองรับความต้องการการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยมุ่งเน้นที่จะสร้างและพัฒนากลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ทั้งในเขตเมือง และในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านบุคลากรและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ร่วมกันทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุทั้งบุคลากรวิชาชีพ และอาสาสมัครด้วยการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะบริการด้านการดูแลและการฟื้นฟูสุขภาพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง และมีข้อจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ยังมีการเร่งขยายการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้ และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านการดูแลผู้สูงอายุ 4) การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัยในที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุโดยมุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักแก่สาธารณชน และหน่วยงานทุก

ภาคส่วน ในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย เพื่อคนทุกวัยให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน (Universal Design: UD) 5) การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลด้านคุณภาพชีวิตอย่างครอบคลุมทุกด้าน จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการสนับสนุนทรัพยากร การสนับสนุนความรู้ การนิเทศงาน หรือการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุ และองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากร และผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุได้อย่างมืออาชีพ (1) Strong ส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง มีกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบ (2) Security ส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัย กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบ (3) Social Participation ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดสวัสดิการสังคมมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับบริบทของความต้องการของคนในสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมนั้น ซึ่งการจัดสวัสดิการโดยรัฐบาลนั้นเป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐที่จัดให้กับประชาชน โดยหวังว่าการจัดสวัสดิการที่เกิดขึ้นเหล่านั้นจะสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับประชากรในประเทศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยหลักการสำคัญที่จะส่งผลให้นโยบายของการจัดสวัสดิการประสบผลสำเร็จต้องเกิดจากความต้องการอย่างแท้จริง ทั้งข้อมูลที่เป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขต้องเป็นข้อมูลที่มาจากข้อเท็จจริงในพื้นที่ ซึ่งรัฐต้องให้น้ำหนักและสำรวจข้อมูลอย่างถี่ถ้วนรอบด้านให้เหมาะสมจึงจะสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง นำมาสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสัดส่วนจำนวนประชากรในวัยทำงานและวัยเด็กลดลง เนื่องจากปัจจุบันนี้วิทยาการทางการแพทย์ มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นทำให้ไทยอายุยืนยาวขึ้นประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้คนไทยแต่งงานช้าลงมีค่านิยมในการมีบุตรคือจำนวนน้อยแต่มีคุณภาพปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสัดส่วนจำนวนประชากรในวัยทำงานและวัยเด็กลดลง เนื่องจากปัจจุบันนี้วิทยาการทางการแพทย์ มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นทำให้ไทยอายุยืนยาวขึ้นประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้คนไทยแต่งงานช้าลงมีค่านิยมในการมีบุตรคือจำนวนน้อยแต่มีคุณภาพ นอกจากนี้ประชากรบางส่วนเมื่อการศึกษาสูงขึ้นทำให้ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะเป็นโสดมากขึ้นและมีลูกน้อยลง นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านการศึกษาดังกล่าวยังพบว่า ต้นทุนของการเลี้ยงดูลูกที่เพิ่มขึ้น ทำให้คู่สมรสมีแนวโน้มที่จะชะลอการมีลูกหรือตัดสินใจไม่มีลูกเลย ทิศนคติของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาสูง มีทัศนคติต่อการแต่งงานและการมีลูกที่แตกต่างกันออกไป โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและความเป็น

อิสระส่วนตัวมากยิ่งขึ้น ทำให้มีแนวโน้มที่จะมีจำนวนลูกลดน้อยลง นอกจากนี้ยังการขาดการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากทางภาครัฐและสังคม เช่น การขาดแคลนสถานเลี้ยงดูเด็กเล็กของภาครัฐ การขาดความยืดหยุ่นของเวลาการทำงาน การกีดกันแบ่งแยกในสถานที่ทำงานต่อแรงงานที่มีลูก ทำให้ลดความต้องการที่จะแต่งงานและมีลูกลงไป (Liao and Paweenawat, 2019) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวทำให้ประเทศไทยต้องประสบปัญหาทางด้านผู้สูงอายุ ทั้งทางด้านสุขภาพ ทางด้านสวัสดิการ ซึ่งการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุนั้นสมควร เสริมพลังและสร้างคุณค่าแก่ผู้สูงอายุ การให้ผู้สูงอายุคงอยู่กับครอบครัวและชุมชนเดิมให้นานที่สุด ในขณะเดียวกัน ผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือยังคงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยมีการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสุข

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2563). ข้อมูลประชากรไทยแยกรายอายุ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://stat.bora.dopa.go.th> สืบค้น 5 พ.ค. 2564.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2552). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552. (ออนไลน์). เข้าถึงข้อมูล <http://www.dop.go.th> สืบค้น 5 พฤษภาคม 2564.
- _____. (2564). **มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องสังคมผู้สูงอายุ (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์ และรุจิภาญจน์ สานนท์. (2561). นโยบายสาธารณะและตัวแบบการกำหนดนโยบายสาธารณะ ใน **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2561).
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2563). **วิวัฒนาการของนโยบายสาธารณะและการพัฒนาประเทศไทย จากอดีตสู่อนาคต**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://ippd.or.th/thai-public-policy/> สืบค้น 24 เมษายน 2564.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2563). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี. (2552). **กระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ปิยอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปิยภรณ์ ชันเพชร. (2551). **การจัดสวัสดิการชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้านสุขภาพ: กรณีศึกษาของตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชรินทร์ ธนฤทธิไพศาล. (2560). **การเพิ่มมูลค่าอย่างสร้างสรรค์ในการจัดการเกษตรปลอดภัยของผู้สูงอายุเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน**. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- มยุรี อนุมานราชชน. (2556). **นโยบายสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. (2561). **นโยบายสาธารณะและการวางแผน**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทศนัย. (2560). **นโยบายสาธารณะ: การบริหารและการจัดการภาครัฐ ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ 6 ฉบับพิเศษ เล่มที่ 5 พฤษภาคม 2560
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2544). **นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2563). **นโยบายสาธารณะคืออะไร? สำคัญอย่างไรกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://gopporonline.com/articles/what-is-public-policy/> สืบค้น 5 พฤษภาคม 2564.

- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2554). **การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการพัฒนาสังคมของประเทศ: กรณีศึกษาในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.**
- สัญญา เคนาภูมิ. (2559). **การกำหนดนโยบายสาธารณะ : ทฤษฎี และกระบวนการ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม- ธันวาคม 2559).**
- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). **สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2557.**
- สมบัติ อารังธวังศ์. (2537). **การเมือง: แนวคิดและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เอส แอนด์ เจ กราฟฟิค.**
- สมบัติ อารังธวังศ์. (2552). **นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.**
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2533). **สาธารณะบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- Heinz Eulau และ Kenneth Prewitt. (1973). **Labyrinths of Democracy.** Indianapolis: Bobbs-Dye, Thomas R. (1984). **Understanding Public Policy. (5th ed).** New Jersey: Prentice -Hall, Inc.
- Ranasinghe, Dhara. (2013). **"This Asian nation faces a growing crisis from aging."** (Online). Access link: <http://www.cnbc.com/id/101119344#>, Search, 2020 September 6
- United Nations. (2015). **"UN projects world population to reach 8.5 billion by 2030, driven by growth in developing countries".** United Nations Department of Economic and Social Affairs. (Online). Access link: www.un.org > population > events > other, Search, 2020 September 6